

Široki Brijeg (III.)*

PIŠE: DR. FRA OTON
KNEZOVIĆ

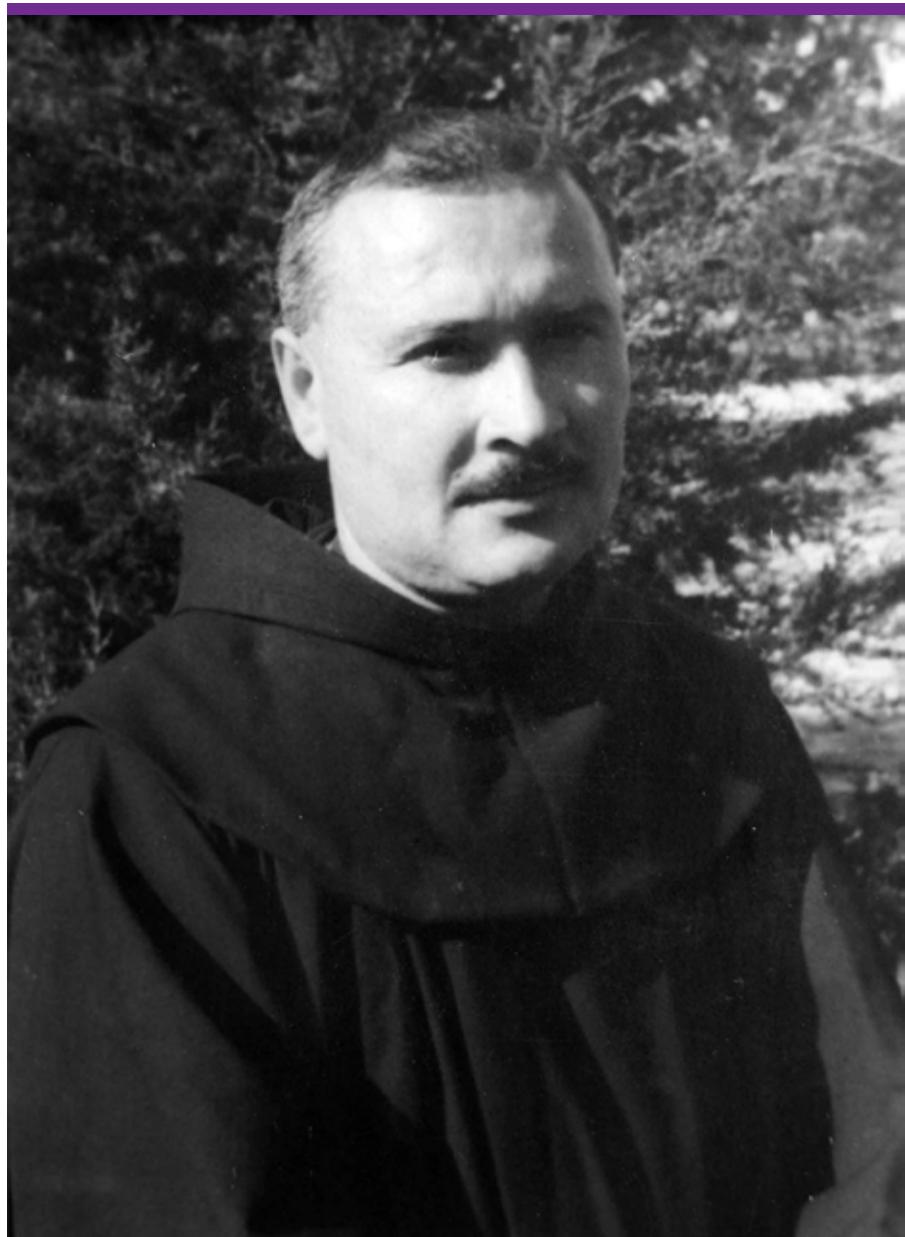
Iz slavnih dana

***

Ustaška radio stanica »Rakovica« u inozemstvu javlja radosne vijesti da su već mnoge evropske države priznale Nezavisnu Državu Hrvatsku, pače i daleki Japan! Svojim vijestima hrabre hrvatski narod u domovini da se dobro drži i da obdržava stegu nada sve! Bez stege ne može se ništa postići ni stečeno održati. Slobodu svoje domovine moraju cijeniti i čuvati kao oko u glavi! Sav svijet gleda u nas, jesmo li mi sposobni za slobodan i samostalan državni život. Pokažimo cijelome svijetu da smo stari, kulturni i slobodni narod a ne tek od danas!

Radio – Zagreb javlja svaki čas da se skupine srpske vojske predavaju po svim mjestima bez otpora. Teško je to za srpsku bahatost i hegemoniju, koja nas je mučila i ubijala kroz dvadeset i tri godine zajedničkoga života.

Ali u Mostaru, glavnom gradu Hercegovine, nalazi se velika srpska vojska koja se neće da preda Hrvatima. Tu je čitava divizija dobro naoružana. Ta je vojska sastavljena uglavnom od četnika, koji su prije nekog vremena obilazili hercegovačka sela s topovima i naperenim strojima – puškama htijući time jasno kazati Hrvatima da se odaživlju u mobilizaciju, inače će topovi i strojnici progovoriti! Biskupov zamjenik pokojni dr. fra Leon Petrović i biskupov savjetnik don Andrija Matić otišli su u srpsku komandu u Mostaru i fra Leon rekao: »Gospodine generale! Ja razumijem vrlo dobro vaše raspoloženje, vaše osjećaje, vaš vojnički ponos, vašu vojničku zakletvu i vjernost svome kralju. Ali Gospodine generalu,

treba da i vi budete uviđavni, da shvatite historijsku činjenicu novonastale situacije. Hrvatska je država tu. Nju su priznali njezini saveznici i mnoge druge države. Tu su vojske sila Osovine. Tu se formira i hrvatska vojska. Srbske su se armije dragovoljno razoružale na teritoriju Nezavisne Države Hrvatske i, hvala Bogu, nije bilo nigdje nesreća

ni sukoba. Vaše rodoljublje, vaša inteligencija, vaš razum govore vam da nema smisla dalje držati situaciju nategnutom u Mostaru. Zahvalimo Bogu da se možemo mirno razići kao braća, kad nismo mogli živjeti zajedno!«

General je odvratio na te riječi fra Leonove:

»Presvjetli gospodine generalni

* Tekst donosimo u izvorniku. Ispravljene su samo neke gramatičke pogreške ako je to bilo potrebno radi razumljivosti.

vikaru! Hvala vam na vašim ljudskim i rodoljubnim riječima! Vaši su pogledi posve ispravni. Ja ne želim proljevati bez potrebe krv ni Srba ni Hrvata. I ja želim od srdca da se stvar riješi na miran i ljudski način. Nama je svima žao što je došlo eto dotle da ne možemo živjeti u zajedničkoj državi. Ali ja moram čuvati čast naše vojske! Komu će ja položiti oružje? Zar balavcima?! Tu još nema organizirane državne vlasti da s njom pregovaram. Čekajmo dok dođe vlast, pa čemo onda s njom pregovarati.«

Kad su se fra Leon i don Andrija vraćali od Komande dočekala ih srpska policija, uvela u zatvor, gurnula i nogom niza stepenice mrkloga zatvora. Umalo da nisu polomili vratove i noge! Ostali su u zatvoru više dana i s njima su postupali vrlo životinjski.

Radio Zagreb javio što se odigralo u Mostaru. Nastala prava uzbuna i panika među građanstvom. Tu je deset tisuća četnika i više! Tu još nema hrvatske vojske ni državne vlasti! Četnici mogu nas sada u svome bijesu i ludilu sve poklati kao zečeve. Strah zahvatio i sela po Hercegovini. Ustaška mladež organizirala na brzu ruku seosku miliciju. U njoj su vojnici koji su pobjegli iz srpske vojske. Imadu tek vojničke puške s nekoliko naboja ili koju ručnu bombu. To ti je sve! Ali nema ni ta seljačka milicija zajedničkoga vođe koji bi je vodio i njome ravnao. Sve su to obični vojnici, a nijedan časnik ili dočasnik.

Panika se širi sve više. Svi jednodušno tumače postupak mostarskoga generala i postupak policije s fra Leonom i don Andrijom ovako: Srbima se hoće

vremena. Oni će se skupljati i formirati jedinice od razbijene njihove vojske i tada će početi akciju protiv hrvatske države iz Mostara ili iz kojega drugoga mjesta. Dok se formira hrvatska vojska, oni će nas poklati. Velika pogibao prijeti Hrvatima u Mostaru i selima oko Mostara, osobito fratrima na Širokom Brijegu. Oni su i njihova glasovita gimnazija već odavnina trn u očima vojske i Srba! Oni će stići jedne noći i poklat će sve fratre i spalit samostan i gimnaziju!

To se tumačenje širilo munjevitom brzinom po okolnim selima. Panika i zle slutnje sve više obuzimale ljude i narod. Crkvena zvona zvone na uzbunu. Narod se i seljačka milicija skuplja oko crkava i kreću na Mostar da ga osvajaju. Grad leži u dubokoj kotlini Neretve, a oko njega su visoke gore. Stižu tisuće seljaka na povir Mostara i oprezno se spuštaju u nj. Ali vojska je budna i izabrala brežuljke po vino-gradima oko biskupove kuće. Hrvati mogu navaljivati na grad samo s južne i zapadne strane. Kad je vojska opazila seljačke mase u noćnom mraku po cestama koje dolaze sa Širokoga Brijega i Ljubuškoga, tada je upalila u njih nekoliko bacača mina i topovskih hitaca. Seljaci imaju samo nekoliko strojnica i ručnih granata! Zasjeli su prolaze i ukopali se među kamenje da dočekaju vojsku, ako krene na Široki Brijeg ili Ljubuški.

Vojska nije izlazila iz Mostara, pa se seljačke milicije vraćale kućama. Ostavile su samo manje straže da jave pokret vojske.

Ta se čarkanja vojske i seljačke

milicije ponavljala svaku noć kroz de-setak dana. Jedne noći planula najbliza sela Ilići i Viovići, koja su zapravo pred-grade Mostara. Četnici ušli u ta sela i zapalili sve kuće hrvatskih seljaka, a poštedjeli srbske kuće. Tom prigodom narodu je izgorjelo sve, a nastradalo je životom i nekoliko čeljadi.

Seljačke se milicije spuštale s brda u grad, da tjeraju četnike. Razvila se borba na noževe i prsa! Huka, buka, kunkjava, plač i lelek prolama se noćnim mrakom po Mostaru i njegovoј okolici. Smrtni strah zahvaća narod sve više! Boje se i Srbi i Hrvati. Srbi manje, jer je još srpska vojska u gradu. Ali tko zna i tko jamči da ne će ta vojska otici možda sutra i jedne noći, a kud će onda?!

General pozvao dra fra Leona Petrovića, koji je uto bio izabran franjevačkim provincijalom i rekao mu:

»Oče provincijale, predajem vam grad Mostar, a vi ga onda predajte svojoj državnoj vladu, kad stigne ovamo. Žalim što je došlo do izgreda. Oružje ne će vojska položiti, jer mora čuvati svoju čast. Zbogom!«

Prošle noći prošla je kroz Mostar duga karavana teretnih kamiona koji su vukli teško zlato beogradske vlade i dinastije Karađorđevića! Nitko nije za to ni znao ni slutio. Radi toga je srpska vojska ostala tako dugo u Mostaru i radi toga nije htjela predati oružje Hrvatima, jer će ta vojska pratiti državno i kraljevo zlato u Crnu Goru i dalje do mora!

dr. fra Oton Knezović, *Široki Brijeg*, Drinapress, Valencia, 1967., str. 155. – 159. ☹

Iz sadržaja

IZ LJETOPISA	4
STRATIŠTA	18
GLAS O MUČENIŠTVU	25
GLAS O ČUDESIMA	28
ODIJEK U PUKU	29
DJELA POBIJENIH	31
NATJEČAJ	34
POVIJESNE OKOLNOSTI	39
U SPOMEN	42

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, XVII., 1 (32), Široki Brijeg, siječanj – lipanj, 2024.

Broj zaključen 31. prosinca 2023.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

LEKTURA I KOREKTURA:
Zdenka Leženić

ADRESA:
Kard. Stepinca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

VEZA:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

GRAFIČKI PRIJELOM I TISAK:
FRAM-ZIRAL, Mostar

GLASILO IZLAZI POLUGODIŠNJE:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavju Izdavaštvo.

CIJENA POJEDINOG PRIMJERKA:
3 KM; 1,5 EUR

GODIŠNJA PREPLATA (S POŠTARINOM):
BiH 8 KM; HR i EU 9 EUR; CH 9 CHF; SAD 14 USD;
Canada 14 CAD

SLANJE PREPLATE, DOBROVOLJNIH PRILOGA...:
a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar; Korisnik: Hercegovačka franjevačka provincija; Svrlja: prilog Vicepostulaturi tekući račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

Urednikova riječ

FRA MILJENKO STOJIĆ

Dragi čitatelji!

Za vrijeme turskoga zlosilja franjevci su u Hum ili Hercegovinu dolazili iz Bosne i Dalmacije. Podnosili su žegu dana i sanjali o povratku u svoje krajeve gdje su prije Turaka imali crkve, samostane, svoj puk s njegovom kulturom i gospodarstvom. Pa se vratiše. Službeno to bi 23. srpnja 1846. kada na Širokom Brigu blagoslovio temelje crkve i samostana. A na njemu tada ničega nije bilo. Ni u njegovoj okolini. Pust, zapušten kraj s nepismenim pukom tamo u brdima.

Počeli su tako od ništice i krenuli prema visinama. Predvodili su svoj narod u izlasku iz tame i ropstva, kao što je nekada Mojsije predvodio svoj prema obećanoj zemlji. Pravili su putove, vodovod, započeli elektrifikaciju. No, ono glavno što su radili bilo je širenje vjere u jedinoga Boga Isusa Krista i pouzdanje u njegovo vodstvo. Za svoje đake i djecu iz okoline ustrojavali su školstvo, a nisu zaboravljali ni starije. Njih su opismenjavali i učili ih raznim vještinama u poljodjelstvu i svemu onomu čime su se bavili. Široki je Brig postao Grad na gori za hrvatski puk s obiju strana granice. Napajali su se tu vjerom, ali i umnim znanjem. Glasovitom je postala Franjevačka klasična gimnazija. No, za vrat im je sjela najprije prva Jugoslavija pokušavajući zaustaviti taj rast raznim pravnim smicalicama i udarcima žandarskih kundaka u rano jutro. Druga Jugoslavija jednostavno je ognjem i mačem poharala Široki Brig 1945. Život je naizgled stao. No, trgnuše se fratri, trgnu se narod. Mučenički su podnosili progon i dočekali slobodu.

Ovako ukratko izgleda povijest Širokoga Brijega. Sada se već primičemo 80. obljetnici te prijelomne 1945. Za tu prigodu namjera je u širokobriješkoj samostanskoj crkvi podići nove orgulje sa 66 registara posvećenih pojedinačno 66-orici ubijenih hercegovačkih franjevaca. Skup pothvat... Hoće li se uspjeti? U Božje ruke!

Živjet će Široki Brijeg i svi okolni krajevi dok budemo pošteno razmišljali. Biti nam je svoji na svome, ali to nije ni velikohrvatstvo, ni velikosrpstvo, ni velikobošnjaštvo. To je život.

Mir vam i dobro!

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijeđnost ljudskog svjedočenja.

»Prema odredbama vrhovnog svećenika Urbana VIII., zabranjeno je da sluga Božji, bez prethodnog dopuštenja Svetе Stolice, bude predmetom javnoga crkvenog štovanja. Te odredbe nipošto ne priječe privatnu pobožnost sluzi Božjem, niti spontano širenje njegova glasa svetosti ili mučeništva i znakova. (čl. 117, § 1. i 2.)

Ako nije pronađeno nepropisno štovanje, biskup ili njegov ovlaštenik pristupa sastavljanju izjave o neiskazivanju štovanja, tj. izjave kojom se potvrđuje da se odluke Urbana VIII. poštuju. (čl. 119, § 1.)«

Iz Upute Majka Svetaca